

УДК 347.4

ГОРУН О.Ю., головний науковий співробітник Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0447-1729>.

ПРАВОВА ОХОРОНА КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ ЯК ОБ'ЄКТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Анотація. У статті висвітлено поняття “комп'ютерна програма” та визначено сутність правової охорони комп'ютерних програм як об'єктів права інтелектуальної власності. Досліджено норми зарубіжного та вітчизняного законодавства з питань правової охорони комп'ютерних програм як об'єктів права інтелектуальної власності. З'ясовано, що у багатьох країнах світу комп'ютерні програми визнаються об'єктами як авторської, так і патентної охорони, якщо виконуються всі умови патентоспроможності (новизна, винахідницький рівень, промислова придатність). Розкрито проблеми правової охорони комп'ютерної програми як об'єкта авторського права за допомогою режиму комерційної таємниці. Проаналізовано питання юридичної відповідальності за порушення охорони комп'ютерних програм як об'єктів права інтелектуальної власності. Визначено доцільність застосування комплексного підходу до охорони комп'ютерних програм як об'єкту права інтелектуальної власності.

Ключові слова: комп'ютерна програма, інтелектуальна власність, авторське право, патент, програмне забезпечення.

Summary. The article highlights the concept of “computer program” and defines the essence of legal protection of computer programs as objects of intellectual property law. Foreign and domestic legislation regarding the legal protection of computer programs as objects of intellectual property law has been studied. It has been found that in many countries of the world, computer programs are recognized as objects of both copyright and patent protection, if all conditions of patentability (novelty, inventive step, industrial applicability) are met. The problems of legal protection of a computer program as an object of copyright using the trade secret regime are revealed. The issue of legal responsibility for violation of the protection of computer programs as objects of intellectual property law is analyzed. The expediency of applying a comprehensive approach to the protection of computer programs as an object of copyright has been determined.

Keywords: computer program, intellectual property, copyright, patent, software.intellectual property, official work, protection of copyright objects, official duties, creative activity.

Постановка проблеми. У зв'язку з бурхливим розвитком інформаційних технологій, розширенням меж функціонального використання комп'ютерних програм виникає необхідність у їх належній правовій охороні. Вибір ефективної системи правової охорони комп'ютерних програм в Україні є предметом постійних дискусій у колах практикуючих юристів у зв'язку з тим, що такі програми є досить складним та комплексним об'єктом, окремі елементи якого можуть охоронятись різними інститутами права інтелектуальної власності [1]. Ускладнюють ситуацію відсутність уніфікованого понятійного апарату в цій сфері, а також те, що законодавство України містить численні прогалини та суперечності у сфері регулювання прав інтелектуальної власності на об'єкти інтелектуальної власності. Зміни до законодавства, серед яких,

зокрема, Закон України “Про авторське право і суміжні права” від 01.12.22 р. № 2811-IX, зумовлюють потребу подальшого дослідження правової охорони комп’ютерних програм. Проблема такої охорони є надзвичайно актуальною для світового співтовариства.

Результати аналізу наукових публікацій. Питання правової охорони комп’ютерних програм як об’єктів права інтелектуальної власності висвітлено у працях відомих вітчизняних вчених. Серед таких робіт можна назвати праці І. Ващинця [2], В. Дмитришина [3], Д. Жуванова [4], Канарик Ю.С. [5], З. Пічкурова, С. Петренка [6], Щербини Є.М. [7] та інших. Проте залишається не вирішеною низка питань щодо належної правової охорони комп’ютерних програм

Разом з тим констатується недостатній рівень наукової розробленості цієї проблеми в Україні. Не применшуючи теоретичну і практичну значимість проведених досліджень цієї теми, варто зазначити, що вони не вичерпують усіх аспектів проблеми правової охорони комп’ютерних програм як об’єкта інтелектуальної власності. Звертаючи увагу на період проведених досліджень зазначених авторів, потрібно вказати, що у них не враховано останні зміни у законодавстві у сфері охорони об’єктів інтелектуальної власності. Крім того, залишаються малодослідженими низка питань захисту таких інформаційних продуктів як об’єкта комерційної таємниці.

Викладене зумовлює актуальність і необхідність подальшого дослідження правової охорони комп’ютерних програм як об’єкта інтелектуальної власності.

Метою статті є висвітлення проблем правової охорони комп’ютерних програм як об’єктів права інтелектуальної власності, а також визначення шляхів щодо удосконалення такої охорони в контексті оптимізації законодавства у галузі права інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. Ефективність правової охорони комп’ютерних програм як об’єктів права інтелектуальної власності значною мірою залежить від правильного розуміння її сутності. Серед вчених немає єдності підходів щодо визначення сутності поняття “комп’ютерна програма”.

Універсальний словник-енциклопедія визначає комп’ютерну програму як низку команд для комп’ютера, що становлять запис алгоритму однією з мов програмування [8].

На думку А. Музики і Д. Азарова, комп’ютерна програма є різновидом комп’ютерної інформації. Вона обов’язково містить певні відомості й одночасно є побудованою за особливими правилами, є сукупністю “зрозумілих” комп’ютеру даних (символів, кодів, сигналів, команд), яка забезпечує функціонування та керування комп’ютерними системами та/або телекомунікаційними мережами, виконання ними певних завдань [9, с. 86].

В. Дмитришин вважає, що “комп’ютерна програма” – це створений творчою діяльністю фізичної особи набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, втілений на носіях будь-якого виду (електронних, паперових) для використання в автоматичних пристроях для обробки інформації або іншому обладнанні, що базується на цифровій техніці з метою приведення його у дію для досягнення певної мети або результату [3, с. 16].

Відповідно до ст. 1 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) – комп’ютерна програма – набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп’ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об’єктному кодах) [10].

Слід зазначити, що поряд з терміном “комп’ютерна програма” отримали поширення терміни “програмне забезпечення”, “програмний продукт”, які є подібними за змістом. Людина при написанні програми для комп’ютера оперує поняттями, що виражаються за допомогою команд алгоритмічної мови [4].

Таким чином, програма містить алгоритм, написаний зрозумілою людині мовою (вихідний код). Комп’ютер може оперувати лише поняттями, вираженими лише у формі чисел (об’єктний код) [4]. Програма може бути записана у текстовому вигляді на мовах програмування, подана у графічному вигляді за допомогою блок-схем, занесена до пам’яті обчислювальної системи у вигляді електричних сигналів або збережена на носіях інформації у вигляді файлу.

Значимість комп’ютерних програм на сьогоднішній день зростає, вони є засобом створення, впровадження і розвитку новітніх технологій в різних галузях. Стрімкий розвиток комп’ютерних програм випереджає нормативно-правову базу, яка має здійснювати регулювання [1].

Спроби пошуку оптимального варіанту щодо визначення правової охорони змісту комп’ютерних програм тривають давно.

Фахівці з права інтелектуальної власності пропонували декілька варіантів охорони даних об’єктів за допомогою:

- засобів авторського права;
- засобів права промислової власності (патент);
- спеціальних режимів (режим конфіденційної інформації або промислових секретів).

Законодавство України у сфері інтелектуальної власності визначає комп’ютерні програми виключно як об’єкти авторського права. Так, ст. 420, ч. 2 ст. 433 ЦК України визначає комп’ютерні програми об’єктами авторського права [10]. Відповідно до ст. 18 ЦК України комп’ютерні програми охороняються як літературні твори [10]. Така охорона поширюється на комп’ютерні програми незалежно від способу чи форми їх вираження.

Водночас, згідно з ч. 3 ст. 8 Закону “Про авторське право і суміжні права” така правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі. Це означає, що в Україні охороняються авторським правом лише форми виразу комп’ютерних програм [11]. Технологічний процес обробки даних, так званий алгоритм, який доречно було б зарахувати до об’єктів права інтелектуальної власності, нині захистити проблематично, хоча така проблема є майже в кожній країні.

Враховуючи, що авторським правом охороняється лише форма вираження, слід зазначити, що при захисті комп’ютерної програми таким чином має значення код, а не ідея, концепція, принципи [1]. У такому разі можна, змінивши, наприклад, оформлення програми, але не змінюючи її суть, одержати зовсім новий об’єкт охорони. При цьому не можна вважати порушенням використання різними авторами у своїх розробках стандартизованого для певної мови програмування фрагмента вихідного тексту програми, який уперше був використаний іншим розробником, оскільки такий фрагмент є об’єктом, що не охороняється [1].

Забезпечуючи охорону комп’ютерних програм нормами авторського права, законодавець неминуче стикається з проблемами, зумовленими специфікою комп’ютерної програми, як об’єкта, що охороняється, оскільки в ній принцип роботи (алгоритм) має безумовний пріоритет над формою вираження (алгоритм, викладений

мовою програмування і представлений у вигляді вихідного тексту або об'єктного коду). Основне значення для комп'ютерної програми має її функціональність, яка зумовлюється алгоритмом, а написання програми на тій чи іншій мові програмування, тобто представлення її в тій чи іншій формі, може бути не важливим для користувача. Забезпечуючи охорону форми твору, авторське право об'єктивно не захищає алгоритм, що лежить в його основі. Тобто якщо запозичити алгоритм самої програми, то це не буде вважатись порушенням авторських прав, що є абсолютно неправильним [12].

Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей, автор не повинен доводити своє авторство в силу дії “презумпції авторства” [13, с. 97]. Строк охорони комп'ютерної програми як одного з об'єктів авторського права відповідно до Закону України “Про авторське право та суміжні права” триває протягом життя автора та 70 років після його смерті [11].

Як ми бачимо, правова охорона комп'ютерних програм за національним законодавством здійснюється за допомогою інституту авторського права, що відповідає вимогам Бернської Конвенції про охорону прав на літературні і художні твори. Відповідно до цієї Конвенції, до якої Україна приєдналася і з 25 жовтня 1995 р. стала її членом, а також згідно з п. 4 ст. 433 ЦК України та ст. 18 Закону України “Про авторське право та суміжні права” – комп'ютерні програми охороняються як літературні твори. Стаття 18 цього Закону у відповідності з міжнародними конвенціями, учасницею яких на сьогодні є Україна, встановлює, що комп'ютерні програми охороняються як літературні твори незалежно від способу чи форми їх вираження [11].

Нині практично в усіх країнах світу комп'ютерна програма охороняється авторським правом [1].

Протягом 1980-х рр. у США, Великобританії, Франції, Японії та інших країнах світу були прийняті зміни до законодавства про охорону авторських прав, що забезпечують захист програмного забезпечення.

Натомість у багатьох країнах комп'ютерні програми визнаються й об'єктами патентної охорони, якщо виконуються всі умови патентоспроможності (новизна, винахідницький рівень, промислова придатність). Насамперед йдеться про ті випадки, коли комп'ютерна програма є частиною технологічного процесу, технічного пристрою тощо й сумісно з ними може бути визнана об'єктом патентної охорони [13, с. 97].

Наприклад, у Сполучених Штатах Америки, зважаючи на високий рівень розроблення численних програмних продуктів, поряд із авторсько-правовою охороною комп'ютерних програм діє й патентно-правова охорона. За статистичними даними приблизно 30 тисяч патентів, виданих у різні роки Європейським патентним відомством, належать до комп'ютерних програм [4].

Прихильники охорони комп'ютерних програм за допомогою засобів права промислової власності зазначали, що комп'ютерні програми не завжди носять літературний чи художній характер, оскільки режиму охорони підлягає лише форма вираження. Дійсно, вважати комп'ютерну програму літературним твором є не зовсім логічним.

Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” визначає винахід (корисну модель) як результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технологій. Відповідно до п. 1.2 “Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”, винахід – це технологічне (технічне) вирішення, що відповідає умовам

патентоздатності, а корисна модель – нове й промислово придатне конструктивне виконання пристрою [15].

Відповідно до ст. 459 та 460 ЦК України, ч. 2 ст. 6 Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”, до об’єктів винаходу належать продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізмів, культура клітин рослини і тварини тощо), процес (спосіб), а до об’єктів корисної моделі – пристрій або процес (спосіб). Комп’ютерна програма може отримати правову охорону як винахід за умови, якщо вона: 1) є результатом інтелектуальної діяльності людини; 2) є технологічним (технічним) рішенням у будь-якій сфері технологій; 3) відповідає умовам патентоздатності, а саме має ознаки новизни, винахідницького рівня та є промислової придатності [1].

Хоча комп’ютерна програма як така не є технічним рішенням, тому не відповідає критеріям патентоздатності, вона може отримати правову охорону у складі технічних рішень, в яких використовується. За певних обставин алгоритм роботи комп’ютерної програми може отримати охорону шляхом отримання патенту на корисну модель або винахід як спосіб (процес) [1].

Патент на винахід дозволяє захистити змістовий бік програмного забезпечення, патентна охорона поширюється на сутність, утілену в алгоритмі, яка є основною ідеєю програми (якщо вона відображена в істотних ознаках формули винаходу) і запобігає її несанкціонованому використанню.

У Законі України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” прямо не зазначено про патентоздатність комп’ютерних програм, що дає сподівання на певні можливості щодо часткового врегулювання цього питання нормами патентного права і в Україні [15; 13, с. 97].

Ще одним з можливих шляхів правової охорони комп’ютерних програм є спеціальний режим – режим конфіденційної інформації.

Комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв’язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці (ст. 505 ЦК України) [10].

Статтею 420 ЦК України визначено, що комерційна таємниця є одним з об’єктів інтелектуальної власності. Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визнала інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором (ч. 2 ст. 506 ЦК України) [10].

Ознаки комерційної таємниці, що властиві їй в силу самої сутності об’єкту, обумовлюють особливі умови надання об’єкту правової охорони: відсутність загальновідомості, відсутність загальнодоступності, оборотоздатність, відсутність потреби реєстрації об’єкту [15]. Відсутність загальновідомості полягає в тому, що інформацією володіє обмежене коло осіб, хоча й не обов’язково одна особа. Особи, які допущені до таємниці, повинні бути зобов’язані не розголошувати їх. Володілець виключних прав на інформацію, яка становить комерційну таємницю, вправі вживати заходів для збереження конфіденційності інформації, різновидами яких є: 1) посадові інструкції, які містять обов’язок дотримуватись комерційної таємниці; 2) трудовий договір (контракт) з працівниками, їхній обов’язок утримуватись від передачі цих

відомостей третім особам, повідомляти контрагентів, що певні відомості складають комерційну таємницю [15].

Право роботодавця пропонувати працівникам підписувати угоду про нерозголошення комерційної таємниці має бути передбачено в Статуті підприємства, колективному, трудовому договорі. Перед тим як взяти з працівників підписку про нерозголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю, слід здійснити певні процедури: видати наказ по підприємству про встановлення комерційної таємниці (в державній установі за рішенням керівника комерційна таємниця може бути віднесена до конфіденційної інформації); затвердити перелік відомостей, що становлять комерційну таємницю (з урахуванням переліку відомостей, що не становлять комерційної таємниці, передбаченому постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.93 р. № 611); додати умову про нерозголошення до посадових інструкцій та довести їх до відома працівників під розписку; затвердити форму зобов'язання (договору) про нерозголошення інформації, що є комерційною таємницею. Зобов'язання про нерозголошення інформації може бути оформлене як записом безпосередньо в тексті трудового договору (контракту), так і у вигляді окремого договору – договору (контракту) про нерозголошення конфіденційної інформації чи комерційної таємниці, приписи якого залишаються чинними в межах строку дії цього договору і після припинення трудових відносин доки така інформація є актуальною.

У разі розголошення працівником інформації, що становить комерційну таємницю, ці документи становитимуть юридичну основу для притягнення до відповідальності та відшкодування заподіяного збитку [4].

Кримінально караними визнаються умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей, а також незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності (ст. 231 КК України) [5]. Незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, визнається адміністративним проступком (ст. 172-8 КУпАП).

Незаконне використання комерційної таємниці потребує доведення. До речі, українські суди дедалі частіше почали розглядати справи щодо захисту конфіденційної інформації та пов'язані з цим спори. Так, ТОВ (позивач) звернувся до суду і вказав, що його співробітниця, з якою був підписаний договір про нерозголошення відомостей, у період перебування на лікарняному здійснила несанкціонований доступ через корпоративну поштову систему до інформації, що містить комерційну таємницю, з подальшим розголошенням такої інформації компанії-конкуренту, з яким відповідач вступив у трудові відносини. Працівниця стверджувала, що інформацію не розголошувала, а в систему зайшла через цікавість. Суди всіх інстанцій, в тому числі Верховний суд у постанові від 28.12.19 р. у справі №752/5775/16-ц, погодилися з тим, що факт входження в корпоративну систему відповідача зі свого домашнього комп'ютера за допомогою власного пароля ще не свідчить про використання комерційної таємниці та про будь-які порушення прав позивача [17].

Слід зазначити, що інформація може бути визнана державною таємницею, а охорона комп'ютерних програм як об'єктів інтелектуальної власності, що містять секретну інформацію, проводиться з дотриманням вимог Закону України "Про державну таємницю". Ст. 8 цього Закону встановлює, що до державної таємниці відноситься інформація у сфері економіки, науки і техніки про наукові, науково-дослідні, дослідно-конструкторські та проектні роботи, предметом яких є створення новітніх складних

зразків озброєння, військової або спеціальної техніки та інші роботи, що мають важливе оборонне чи економічне значення або суттєво впливають на зовнішньоекономічну діяльність та національну безпеку України [16]. Отже, така інформація може набути статусу державної таємниці, але суб'єктом прав на цю інформацію може бути як фізична чи юридична особа, так і держава. За загальним правилом майнові права на результати дослідження, що фінансувались з бюджету належать виконавцям, і лише у випадку віднесення до держтаємниці вказані права належать державі [18, с. 57]. Аналіз спеціального законодавства у сфері інтелектуальної власності з метою виявлення окремих норм щодо охорони таких об'єктів свідчить, що єдиним законодавчим актом, який містить такі норми є Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”, а відтак засекречування інших об'єктів, крім винаходів і корисних моделей, не передбачено [18, с. 57]. Розголошення державної таємниці щодо названих об'єктів тягне за собою відповідальність за ст. 328 КК України.

У провідних країнах світу комерційна таємниця має розвинену систему правової охорони. Так, у більшості юрисдикцій США комерційна таємниця охороняється законами (42 штати та Округ Колумбія прийняли ту чи іншу версію Уніфікованого Закону про комерційну таємницю (Uniform Trade Secrets Act) 1979 року) [15]. Існує також значна кількість законів про кримінальну відповідальність за незаконне заволодіння комерційною таємницею, основним з яких є Федеральний Закон про економічний шпіднаж 1996 року. Виділяють такі чотири основні елементи режиму комерційної таємниці в США: 1) це повинна бути “обмежена інформація”, тобто інформація, яку можна відрізнити від загальновідомих знань та навичок; 2) елемент “секретності” – інформація не є добре відомою або такою, яку можна легко отримати; 3) інформація повинна мати економічну цінність, що полягає у наданні певної конкурентної переваги; 4) володілець повинен вжити розумних зусиль для того, щоб зберегти інформацію в таємниці [15].

Одним з можливих засобів захисту комерційної таємниці в США та Великобританії є Угоди NDA (CA). Йдеться про угоди про нерозголошення (non-disclosure agreement or confidentiality agreement), які пов'язує сторони зобов'язаннями конфіденційності в межах цивільних та трудових відносин. Така угода може бути односторонньою або взаємною. В першому випадку вони слугують запобіганню витоку інформації, отриманої під час перемовин, і тим самим спрямовані на запобігання потенційним збиткам. В другому випадку має місце захист як правило торговельних чи виробничих секретів [19].

Висновки.

Правова охорона комп'ютерних програм як об'єкта інтелектуальної власності зумовлює потребу застосування різних підходів захисту комп'ютерних програм:

1) традиційний захист комп'ютерної програми як об'єкта авторського права у межах якого перевагами визнаються простота та доступність охорони: авторське право не потребує ніяких додаткових дій, реєстрація не є обов'язковою; авторське право поширюється як на всю програму, так і на її окремі частини; строк дії захисту авторським правом досить значний і на практиці значно перевищує строк технічної експлуатації комп'ютерної програми; доведення порушення авторського права та визначення розміру компенсації за таке порушення, як правило, є менш складним [1];

2) захист комп'ютерної програми нормами патентного права (за умови, коли програма є складником корисної моделі або винаходу і виконує певну функцію в межах цього технічного рішення) [13, с. 98] допомагає захистити сутність, функції, алгоритм, інтерфейс комп'ютерної програми, її внутрішнє наповнення; дає виключне право

власності на саму ідею (якщо вона відображена в істотних ознаках формули винаходу) і запобігає її несанкціонованому використанню;

3) використання можливостей правового режиму охорони комп'ютерних програм за допомогою комерційної таємниці дозволяє: обрати простіший та менш витратний (порівняно, наприклад, із захистом об'єктів промислової власності) спосіб охорони комерційно цінних результатів інтелектуальної діяльності шляхом поширення режиму комерційної таємниці; забезпечити безстрокову охорону конфіденційної інформації [1]. Перевагою захисту комп'ютерної програми за допомогою інституту комерційної таємниці є те, що такий спосіб охорони не передбачає повного розкриття інформації третім особам [1]. В цьому контексті рекомендується включати норму про нерозголошення комерційної таємниці в трудовий договір (контракт) як керівника підприємства, так й інших співробітників, а до їх посадових інструкцій додати умову про нерозголошення такої таємниці.

Можливим є укладання окремих договорів про нерозголошення комерційної таємниці з працівниками підприємства, що визнається одним з ефективних засобів захисту комерційної таємниці в провідних країнах світу (США, Великобританії, Швейцарії, ФРН).

Крім цього, вбачається за доцільне впроваджувати на підприємствах комплекс заходів з організації захисту комерційної таємниці, визначивши перелік відомостей, які становлять комерційну таємницю підприємства. Корисним є проведення тренінгів з працівниками, оскільки сам факт визначення статусу комерційної таємниці та конфіденційності й підписання документів ще не гарантує, що працівники усвідомили свої обов'язки з інформаційної безпеки.

Враховуючи викладене, вважаємо, що найбільш доцільним є застосування комплексного підходу до охорони та захисту своїх прав на комп'ютерні програми. Такий підхід узгоджується з чинним законодавством України, підсилює рівень захищеності та створює умови для відновлення порушених прав і притягнення порушника до юридичної відповідальності.

Використана література

1. Грушевська Н. Правова охорона комп'ютерних програм: як правовласнику захистити свої права. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/pravova-ohorona-kompyuternih-program-yak-pravovlasniku-zahistiti-svoyi-prava.html>
2. Ващинець І. Особливості правової охорони прав інтелектуальної власності на комп'ютерні програми. URL: https://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=649%3A081013-11&catid=80%3A3-1013&Itemid=99&lang=ru
3. Дмитришин В., Березанська В. Інтелектуальна власність на програмне забезпечення в Україні. Київ: "Вірлен", 2005. 304 с.
4. Жуванов Д., Стогний Е. Яку форму охорони обрати для комп'ютерної програми? URL: <http://www.inventa.ua/content.php?l=17&p=103>
5. Канарик Ю.С., Сергієнко Б.Б. Правова охорона комп'ютерних програм як об'єктів права інтелектуальної власності. *Правові горизонти*. 2019. Вип. 19 (32). С. 31-35.
6. Петренко С.А. Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності: шляхи розвитку. URL: http://irbisbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2010/10psavs.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1
7. Щербина Є.М., Гетьман Я.В. Проблемні питання правової охорони комп'ютерних програм як об'єктів авторського права. *Право і суспільство*. 2018. № 6. С. 58-62.
8. Комп'ютерна програма. Словопедія. URL: <https://web.archive.org/web/20141129025158/http://slovpedia.org.ua/29/53407/18909.html>

9. Музика А., Азаров Д. Про поняття злочинів у сфері комп'ютерної інформації. *Право України*. 2003. № 4. С. 86-89.

10. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.03 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

11. Про авторське право та суміжні права: Закон України від 01.12.22 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>

12. Пушкіна О.В., Тодорошко Т.А., Мамонова Ю.Г. Захист прав інтелектуальної власності на комп'ютерні програми: прогалини у праві, рекомендації щодо їх усунення та досвід інших країн світу. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. Спецвипуск, 2019. С. 65-68.

13. Канарик Ю.С., Козирь А.А. Актуальні питання охорони комп'ютерних програм в Україні. *Юридичний електронний журнал*. 2020. № 7. С. 96-98.

14. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.93 р. № 3687-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>

15. Комерційна таємниця: правова природа та підходи до регулювання. URL: <https://parlament.org.ua/2004/05/13/komertsijna-tayemnitsya-pravova-priroda>

16. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.94 р. № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>

17. Юлія Габрук. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці: як? що? навіщо? URL: <https://ur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/ohorona-konfidenciynoyi-informaciyi-ta-komerciyanoi-tayemnici-yak-shcho-navishcho.html>

18. Москалюк Н.Б. Особливості правового статусу держави як суб'єкта права інтелектуальної власності на секретні винаходи і корисні моделі. *Юридичний електронний журнал*. 2016. № 4. С. 54-58.

19. Швець Б. Угоди про нерозголошення (NDA) в деяких закордонних системах. Англія. США. Швейцарія. ФРН. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/ugodi-pro-nerozgoloshennya-nda-v-deyakih-zakordonnih-sistemah-angliya-ssha-shveycariya-frn.html>

~~~~~ * * * ~~~~~